

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ  
ДЕРЖАВНЕ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ ЛІСОЗАХИСНЕ  
ПІДПРИЄМСТВО «ХЕРСОНЛІСОЗАХИСТ»  
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО «БЛАГОУСТРІЙ»  
КРОПИВНИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»**

**Матеріали**

**VI-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції  
«Наукові читання імені В.М. Виноградова»,**

**присвяченої 150-річчю заснування Херсонського державного  
аграрно-економічного університету**



*23-24 травня 2024 року, Херсон - Кропивницький*

УДК: 630 / 632 / 635.9

«Наукові читання імені В.М. Виноградова»: Матеріали VI-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. 23–24 травня 2024 року. Херсон: 2024. 160 с.

Випуск присвячений 150-річчю заснування Херсонського державного аграрно-економічного університету

Збірник містить матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції науковців, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників органів влади, громадських організацій та підприємств за такими основними напрямками: історичні аспекти регіональних природничих досліджень, лісівництво та лісознавство, лісовідтворення, агролісомеліорація, фітомеліорація, дендрологія та дендропроєктування, захист рослин, сучасні напрямки ландшафтного дизайну, теоретичні і прикладні аспекти інтродукції рослин, сучасний стан природно-ресурсного потенціалу Херсонщини, проблеми та виклики військових дій на території України, вплив військових дій на лісові екосистеми, а також перспективи повоєнної відбудови та відновлення природних та штучних екосистем.

Відповідальна за випуск: Лавриць В.Ю.

*Збірник підготовлено з оригіналів доповідей без літературного редагування. Всі матеріали представлені в авторській редакції, редколегія не несе відповідальності за недостовірність представленої авторами інформації.*

Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2024

Оргкомітет конференції

Кирилов Ю.Є.	Голова оргкомітету ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету
Члени оргкомітету:	
Бойко П.М.	кандидат біологічних наук, доцент, декан факультету рибного господарства та природокористування ХДАЕУ
Бойко Т.О.	кандидат біологічних наук, в.о. зав. кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ
Дементьєва О.І.	кандидат сільськогосподарських наук, ст.викладач кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ
Семенюк С.К.	кандидат біологічних наук, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ
Котовська Ю.С.	асистент кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ
Лаврись В.Ю.	асистент кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ
Дворна А.В.	асистент кафедри лісового та садово-паркового господарства ХДАЕУ

<b>екосистеми, біорізноманіття та стійкість лісів</b>	
<i>Мишійлюк І.І., Жук А.В.</i> Підходи до планування та оптимізації агроландшафтів	<b>52</b>
<i>Румянцев М.Г., Ющик В.С., Даниленко О.М</i> Приживлюваність і таксаційні показники дворічних лісових культур сосни звичайної, створених різними способами, у філії «Жовтневе ЛГ»	<b>55</b>
<i>Шевченко А.А., Котовська Ю.С.</i> Використання іноваційних підходів у агролісомеліорації, як основного розвитку сучасного лісівництва	<b>57</b>
<i>Шлончак Г.А., Митроченко В.В.</i> Успадкування характеристик плюсових дерев сосни звичайної насінневими потомствами у випробувальних культурах	<b>62</b>
<i>Яворська Ю.О.</i> Еколого-біологічні особливості деревних культур полезахисних лісосмуг Одеської області	<b>64</b>

#### **IV. ДЕНДРОЛОГІЯ ТА ДЕНДРОПРОЕКТУВАННЯ.**

<i>Бойко Т.О.</i> Результати насіннєвого вирощування <i>Ginkgo biloba</i> L. В умовах міста Херсон	<b>67</b>
<i>Герасимюк В.П., Герасимюк Н.В.</i> Флористичні дослідження Савицького парку міста Одеси	<b>69</b>
<i>Мельник Р.П., Мельничук С.С., Дьяченко О.В.</i> Адвентивна фракція дендрофлори регіонального ландшафтного парку «Тилігульський»	<b>73</b>
<i>Орловський О.В.</i> Поширеність і показники стану окремих видів дендрофлори м. Полтави	<b>76</b>

#### **V. ЗАХИСТ РОСЛИН.**

<i>Бурдейний О.В., Дудченко В.В.</i> Сучасні стратегії контролю <i>Sclerotinia sclerotiorum</i> (Lib.) de Vary в агроценозах соняшнику	<b>79</b>
<i>Голуб С.М.</i> Ефективність використання фунгіцидів для захисту дуба звичайного від ураження борошнистою росю	<b>81</b>
<i>Горновська С.В., Ситник О.С., Кімейчук І.В.</i> Застосування біологічного методу захисту лісових насаджень в Україні	<b>83</b>
<i>Горяінов О.М., Станкевич С.В.,</i> Біологічний захист томатів від основних шкідників у закритому ґрунті	<b>85</b>
<i>Карпович М.С.</i> Біологія розвитку та шкідливість соснового насіннєвого клопа	<b>88</b>
<i>Мешкова В.Л., Ус В. М., Зінченко О.В.</i> Деякі особливості заселення жолудів чужоземним шкідником <i>Blastobasis glandulella</i> (Riley, 1871)	<b>90</b>
<i>Myroshnychenko D.M., Pikovskiy M.Y.</i> Species composition of	<b>92</b>

Red Nostalgia was 50%. The degree of damage to Abracadabra and Red Intuition varieties was 60%; Eddie Mitchell variety – 63 %.

Our research proved that the degree of damage to plants of tea-hybrid rose varieties by phytopathogenic fungi depends on varietal characteristics, hydrothermal regime and the presence of infectious material. It was these factors, along with others, that determined the frequency of occurrence of micromycetes, as well as the intensity of the development of plant mycoses caused by them.

*Список використаних джерел*

1. Колесніченко О.В., Рубцова О.Л., Шумик М.І. та ін. Троянди в насадженнях міста Києва: монографія. Київ: ЦП «Компринт». 2020. 267 с.
2. Крезуб В.М., Кирик М.М., Піковський М.Й. Особливості прояву чорної плямистості на трояндах. *Карантин і захист рослин*. 2013. № 12. С. 24-25.
3. Рубцова О.Л. Рід *Rosa L.* в Україні: генофонд, історія, напрями досліджень, досягнення та перспективи: монографія. Київ: Фенікс, 2009. 375 с.
4. Horst R.K., Cloyd R.A. Compendium of Rose Diseases and Pests. Second Edition, St. Paul, MI, USA: The American Phytopathological Society, 2007. 83p.
5. Jennings C., Simmons T., Parajuli M., Liyanage K.H.E., Baysal-Gurel F. Effect of Fungicides and Application Intervals for the Control of Black Spot of Roses. *HortScience*. 2024. 59 (5). P. 673-677.
6. Pikovskiy M.Y., Kolesnichenko O.V., Melnyk V.I., Serediuk O.O. Flower-ornamental plants – the host of *Botrytis cinerea* Pers. *Біоресурси і природокористування*. 2018. Т. 10. № 5-6. С. 5-10.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ СОНЯШНИКУ ВІД  
КОМПЛЕКСУ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ**

**ОЧКАЛА М.М.**, аспірант 1 року навчання  
за спеціальністю 201 «Агрономія»

**МАРКОВСЬКА О.Є.**, доктор сільськогосподарських наук, професор  
кафедри ботаніки та захисту рослин  
*Херсонський державний аграрно-економічний університет*

Соняшник є маржинальною культурою, яка володіє великим харчовим і технічним потенціалом, а за обсягами виробництва та експорту посідає у світі третє місце після сої і ріпаку [11]. Зважаючи на сьогоденну проблему нестачі продуктів харчування для значної частини населення, насіння соняшнику можна розглядати в якості білкового збагачувача продуктів, оскільки сучасні сорти містять до 50-57% олії та до 16% білка й високий вміст цінної незамінної амінокислоти метіоніну [6]. Соняшникова олія є преміальним продуктом, ціннішою за який є тільки оливкова олія [9].

Традиційно основними регіонами вирощування соняшнику в Україні були південні та східні регіони (Дніпропетровська, Кіровоградська, Харківська, Запорізька, Миколаївська, Луганська, Одеська, Полтавська, Донецька, Херсонська області), де частка соняшнику в сівозміні стабільно становила більше 30%. Оскільки подальше зростання посівних площ культури в цих регіонах вже неможливе, а соняшник завдяки високій рентабельності та нескладній технології вирощування є привабливим для аграріїв, тому впродовж останніх років відбулось розширення площ за рахунок північних і західних регіонів (у Сумській та Чернігівській областях в 2021 р. частка соняшнику в сівозміні перевищила 20%, склавши відповідно 289,2; 224,9 тис. га) [10]. Через військову агресію РФ у 2022 році серед усіх олійних культур найбільше постраждало виробництво саме соняшнику, що позначилося на зменшенні посівних площ до 30% й валового збору до 40%, порівняно з 2021 роком, склавши відповідно 4,6 та 10,13 млн тонн. До різкого зниження цих показників призвели окупація та воєнні дії на територіях, де в мирні часи були розміщені основні посівні площі культури. У зв'язку з цим лідерами за посівними площами стали Кіровоградська, Дніпропетровська, Одеська, Полтавська, Миколаївська, Вінницька, Сумська, Черкаська, Харківська, Чернігівська області [7]. У 2022/23 МР площі під соняшником склали 5,2 млн га, а валовий збір – 11,98 млн т. Перші 10 позицій за посівними площами зайняли Кіровоградська, Дніпропетровська, Миколаївська, Полтавська, Одеська, Харківська, Вінницька, Чернігівська, Сумська та Черкаська області [8].

За показником урожайності соняшнику наша країна займає одне з провідних місць у світі – 2,46 т/га. Серед лідерів-виробників перше місце належить Угорщині – 2,81 т/га, друге – Франції (2,76 т/га). У період з 2019 по 2023 рр. середня урожайність соняшнику в Україні склала 2,3 т/га з максимальними показниками у 2019 та 2021 роках – 2,57; 2,50 т/га відповідно. Найменшу урожайність через посуху отримано в 2020 році – 2,1 т/га та в 2022 році – 2,2 т/га, причиною чого, крім військових дій, були несприятливі погодні умови в кінці вегетаційного періоду [5].

Отже, зростання частки соняшнику у структурі посівних площ пов'язано з його маржинальністю, змінами клімату, розширенням географії з просуванням культури за межі традиційної зони її вирощування в Україні, появою нових адаптованих та високоурожайних гібридів тощо. Однак генетичний потенціал продуктивності сучасних гібридів соняшнику в Україні залишається нереалізованим у зв'язку з порушенням технології вирощування культури, введенням короткоротаційних сівозмін, монокультури, наслідками чого є погіршення фітосанітарного стану посівів – спалахи чисельності шкідників, розвиток хвороб, підвищення забур'яненості.

Так, комахи-фітофаги (грунтові, внутрішньостеблові, листогризучі, сисні), яких нараховується більше 60 видів, можуть знищити понад 60% врожаю соняшнику. Серед шкідників 38 видів є багатоядними, 3 види – спеціалізованими (вусач, шипоноско й вогнівка соняшникові). Всі вони,

пошкоджуючи коріння, сходи (довгоносики, ковалики, мідляк піщаний, саранові, гусениці підгризаючих совок), листки і кошики (лучний метелик, листогризучі совки, павутинний кліщ, геліхризові попелиці, вогнівки, клопи), стебла (шипоноска і вусач соняшникові, гусениці метелика стеблогового), насіння (міль соняшникова) є причиною втрат (щорічно у середньому 8-10% врожаю), які в окремі роки можуть сягати понад 50% [4].

Фітопатогенний комплекс соняшнику в нашій країні налічує понад 70 збудників хвороб, багато з яких (пероноспороз, біла й сіра гнилі, фомопсис, альтернаріоз) виявляються, починаючи з фази сходів. Втрати врожаю від хвороб можуть становити 10-50%, а в роки епіфітотій – 100%. Найбільш поширеними хворобами соняшнику в Україні є пероноспороз [2,3], біла та сіра гнилі, іржа, суха гниль кошика, борошниста роса, кореневі гнилі, вугільна гниль, вертицильозне в'янення, бура плямистість, альтернаріоз, фомоз, фомопсис.

Сегетальні види рослин в агроценозі соняшнику можуть призводити до зниження його врожайності на 20-70%. Бур'яни створюють конкуренцію культурі за світло, поживні елементи та вологу. У зоні Степу в посівах соняшнику поширені однодольні (мишій сизий і зелений, плоскуха звичайна), дводольні однорічні (лобода біла, види щириці, гірчиця польова, гірчак березкоподібний, суріпиця польова, нетреба звичайна, амброзія полинолиста) та багаторічні бур'яни (осот рожевий і жовтий, види молочаю, березка польова). Найбільше соняшник потерпає від конкуренції з бур'янами у фазі 3-5 пар справжніх листків. Тому для отримання запланованого врожаю слід особливо ретельно контролювати сегетальні види рослин упродовж 40-50 діб після сівби, до фази зірочки, коли рослини соняшнику закриють поверхню ґрунту [1].

Таким чином, в системі інтегрованого захисту культури слід проводити систематичний моніторинг агроценозів соняшнику, який дозволить накопичити всю необхідну інформацію для прийняття науково обґрунтованих рішень щодо захисту посівів. Саме на основі результатів фітосанітарного моніторингу отримують дані щодо стану й динаміки популяцій шкідливих видів, їх чисельності у певні етапи онтогенезу рослин, прогноз їх подальшого розвитку у короткостроковій перспективі та прогнозовані втрати врожаю, які вони можуть завдати у разі ігнорування захисних заходів. Спостереження за шкочинними організмами в посівах соняшнику та їх обліки слід проводити в такі періоди: допосівний-передпосівний, сходи-формування листків (ВВСН 0-19), ріст стебла в довжину-розвиток квіткових зачатків (ВВСН 30-59), цвітіння-дозрівання насіння (60-90).

*Список використаних джерел*

1. Гербіцидний захист соняшнику. URL:<https://propozitsiya.com/ua/gerbicidny-zahist-sonyashniku> (дата звернення: 04.05.2024 р.).

2. Ларченко В.А., Марковська О.Є. Ефективність фунгіцидів проти несправжньої борошнистої роси соняшнику: матер. II Всеукр. наук.-практ. Конф. здобувачів вищої освіти, присвяченій 125-річчю НУБіП України «Досягнення і перспективи в захисті та карантині рослин» (20 квітня 2023 року). Київ: НУБіП України, 2023. С. 96–98.

3. Ларченко В.А., Дудченко В.В. Ефективність фунгіцидів проти пероноспорозу соняшнику: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівника сільського господарства в Україні (17 листопада 2023 р.). м. Кропивницький, 2023. С. 29–33.

4. Моніторинг шкідників на соняшнику. URL: <https://www.agronom.com.ua/monitoryng-shkidnykiv-na-sonyashnyku/> (дата звернення: 04.05.2024 р.).

5. Огляд українського ринку соняшнику та соняшникової олії – 2022/23. URL: <http://shareupotential.com/ru/BE/ukrainian-podsolnechnik-maslo-2023.html> (дата звернення: 04.05.2024 р.).

6. Осейко М., Українець А., Хомічак Л. Білок і білково-ліпідні продукти. Харчова і переробна промисловість. 2004. № 12. С. 10–11.

7. Посівна онлайн 2021/22. URL: <https://latifundist.com/posevnaya-online-2022> (дата звернення: 04.05.2024 р.).

8. Посівна онлайн 2022/23. URL: <https://latifundist.com/posevnaya-online-2023#> (дата звернення: 04.05.2024 р.).

9. Рослинництво: навч. посібник / А.О. Рожков, Є. М. Огурцов. Х.: Тім Пабліш Груп, 2017. 363 с.

10. ТОП-10 країн виробників соняшнику у 2021/22 МР. URL: <https://latifundist.com/rating/top-10-krayin-virobnikiv-sonyashniku-2021-22-mr> (дата звернення 04.05.2024).

11. Чехов С. А., Чехова І. В. Оцінка ефективності виробництва соняшнику в Україні. *Економічний простір*. 2018. № 136. С. 119–130.

## **ЗАХИСТ ЛЬОНУ ОЛІЙНОГО ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА**

**ЧАЙКА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА**

канд. екон. наук, зав. відділу еколого-економічного розвитку сільських територій

*Полтавське відділення Академії наук технологічної кібернетики України,  
м. Полтава, Україна*

Льон олійний (*Linum usitatissimum* L. var. *intermedia*) є однією з найдавніших однорічних культурних рослин (вирощували за 4–5 тис. років до н.е.). Як другорядна культура він набув поширення в багатьох країнах і